

381

El *salpàs*

(ALDC, III, 574. El *salpàs*)

Es tracta de la ‘cerimònia catòlica d’anar per les cases un sacerdot aspergint-hi aigua beneïda i tirant sal als portals’. El llatí eclesiàstic SALSPARSIO ‘aspersió de sal’ ha donat diverses variants: *salpàs* en cat. or.; *solpàs* (var. *soupàs* 73) en mall. i men., amb el pas de *a > o* per velarització causada per la *l*; *salpassa*, *solpassa*, en val., per feminització; i *sarpassa*, per intercanvi *l > r*. La var. llatina SALIS SPARSIO és l’origen de *saliespàs* 27, *salispàs* 40, 48, 53, 57, 103, 105, 109, *salipàs* 65, *salispassa* 156, *solispassa* 142, 144, 148-153, *solispàssia* 128, *salpàssia* 158, *sarpàssia* 160, *serpassa* 167, 173, 174, 182, amb els der. *salpasser* 17, 25, 62, potser referent al capellà, i *sarpasset* 165, amb el dim. característic del val.; *traspàs* 33 és una homonimització i *salpeig* 13, potser deverbal de *salpejar*. Relacionat també amb la sal, o amb el present d’ous al sacerdot i amb la benedicció de l’aigua es troben *salius*, *saliou* (*saliuou* 123, *posar saliou* 69), *saliaigua de bons ous* 47, *saliaigua* 121, *salimeliou* 12, *picalsal* 74, 75, *dia dels ous* 161, *capta de l’ou* 147. Els comentaris dels informants al·ludeixen a la cosa beneïda i als dons al capellà: “daven un ou o secallons o tonteries pels escolans” 69; “recollien ous” 87; “tiraven sal i aigua i captaven ous” 110; “es tirava segó” 128;

“beneïxen les cases amb aigua i segó; la gent donava ous als escolans per a poder fer les mones de Pasqua” 147; “el capellà canvia sal beneïda per sal corrent” 160.

L’acte de beneir també ha donat nom a la cerimònia: *benedicció* 88, *benedicció de les cases* 7, 9, 85, *benedicció del terme* 107; *benició dels camps* 188, tribut al cast.; *beneir* 1, *anar a beneir* 70 o *anar a beneir les cases* 72 (*beneguir* 124 o *beneguir les cases* 10, amb antihiàtica), *beneir el cavall* 11, *beneir el terme* 68, 93, 116, 157, *beneir els camps* 188, *beneir les cases i els camps* 185. *Sacar la Quaresma* o *sacar la Quaresma de casa* 89, 99, 108, 132 (o *traure la Quaresma* 98, 101, *traure la Quaresma de casa* 90) del rib. i pall. es refereix al final del període de penitència. *Aspergis* 86, 97 deriva del llat. SPARGERE ‘espargir’, per l’aspersió de la sal.

Altres mots aproximatiu: *esguilando* 178, adulteració del cast. ant. *aguilando* (mod. *aguinaldo*), des de ‘regal que es fa per Nadal o Reis’; *bonaventura* 8, en relació amb el resultat de la benedicció (< llat. BONA VENTURA ‘béns venidors’); *fer censos per les portes* 146, on *cens* recorda el ‘dret que es pagava als senyors sobre béns immobles’. Són mots normatiu *salpàs* i *salpassa*, des del DG₁, 1932.

